

Het geslacht *Helleborus*

Foto: Gert Hoek

Nomenclatuur/etymologie

De geslachtsnaam *Helleborus* is afgeleid van het Oudgriekse *helleboros*. Dit woord is mogelijk samengesteld uit *helein* (schaden/doden) en *bora* (voedsel), wat verwijst naar de extreme toxiciteit van alle delen van de plant. De plant staat in het Nederlands bekend als Nieskruid of Kerstroos. Het epitheton *niger* (van de Kerstroos) betekent zwart, wat slaat op de donkere kleur van de wortels.

Taxonomie

Het geslacht *Helleborus* is ingedeeld binnen de orde van de Ranunculales, waartoe de meeste vroege bloeiers met giftige eigenschappen behoren.

- Rijk: Plantae
- Orde: Ranunculales
- Familie: Ranunculaceae
- Geslacht: *Helleborus*

Synoniemen

Er zijn geen synoniemen voor het geslacht *Helleborus* als geheel. Er zijn wel complexe synoniemen binnen de soorten. Bijvoorbeeld, de populaire Kerstroos (*Helleborus niger*) werd vroeger soms als *Helleborus grandiflorus* of *Helleborus macranthus* aangeduid.

Variëteiten en cultivars

Het geslacht *Helleborus* is beroemd om zijn vele cultivars en hybriden, waarbij *Helleborus x hybridus* (de Oosterse Nieskruid of Lenteroos-hybriden) de meest uitgebreide groep vormt. Enkele belangrijke soorten en cultivars zijn:

- *Helleborus niger* (Kerstroos): *Helleborus niger* 'Praecox' (vroegbloeiend), *Helleborus niger* 'Christmas Carol', *Helleborus niger* 'HGC Joseph Lemper'.
- *Helleborus orientalis* (Oosterse Nieskruid): Dit is nu opgenomen in de hybridegroep *Helleborus x hybridus*.
- *Helleborus x hybridus* (Lenteroos): Deze omvatten series met een breed scala aan kleuren en vormen, waaronder: de 'Ballard Hybrids', de 'Double Ellen'-serie (dubbelbloemig), de 'Picotee'-serie (gekleurde randen) en de 'Slaty Blue'-serie (donkerpaarse tot zwarte bloemen).
- *Helleborus argutifolius* (Korsikaans Nieskruid): Grote, groene bloemen.
- *Helleborus foetidus* (Stinkend Nieskruid): *Helleborus foetidus* 'Wester Flisk' (rood getinte stelen).

Familie

Het geslacht *Helleborus* behoort tot de familie *Ranunculaceae*, de Ranonkelfamilie.

Hoogte

De hoogte varieert sterk per soort, van de lage, compacte rozetten van *Helleborus niger* (ongeveer 15-30 cm) tot de grote soorten als *Helleborus argutifolius*, die 60-90 cm hoog kan worden.

Bloemkleur

De bloemkleur is zeer divers en omvat wit (vaak naar groen verkleurend bij het ouder worden), roze, paars, geel, groen, en bijna zwart. Er zijn ook cultivars met gevlekte, gestippelde of tweekleurige bloemen.

Bladkleur

De bladeren zijn over het algemeen donkergroen, leerachtig en groenblijvend. De meeste soorten hebben handvormig gedeelde bladeren. Sommige soorten, zoals *Helleborus argutifolius*, hebben getande, hulstachtige bladeren.

Bloeiperiode

Helleborus is een van de belangrijkste winterbloeiers. De bloeiperiode is extreem vroeg, beginnend in de winter en doorlopend tot in het vroege voorjaar, typisch van november tot april, afhankelijk van de soort en het klimaat.

Standplaats

De meeste *Helleborus*-soorten, met uitzondering van enkele die meer zon verdragen (*H. argutifolius*), geven de voorkeur aan een standplaats in de halfschaduw of lichte schaduw. Ze hebben een diepe, humusrijke, vochtige, goed doorlatende en bij voorkeur kalkrijke bodem nodig.

Herkomst

De soorten binnen het geslacht *Helleborus* zijn inheems in het grootste deel van Europa en Azië, van Centraal-Europa tot de Balkan, Griekenland, Turkije en de Kaukasus.

Soort gewas

Het zijn meerjarige, kruidachtige vaste planten (*perennial herbs*). De meeste soorten zijn groenblijvend (*evergreen*).

Vermeerderingswijze

Vermeerdering vindt plaats door zaad (wat vaak langzaam en onvoorspelbaar is, vooral bij hybriden) of door deling van de pol in de vroege herfst of het vroege voorjaar. Cultivars worden vaak door weefselkweek vermeerderd om de eigenschappen te behouden.

Klimaatzone

De meeste *Helleborus*-soorten zijn zeer winterhard en gedijen goed in de gematigde klimaatzones (tot min 20 graden Celsius of USDA zone 5), mits ze een goede drainage hebben.

Insecten

De vroeg in het seizoen bloeiende, nectarrijke bloemen zijn een cruciale voedselbron voor vroege bestuivers, waaronder vroege bijen en hommels, en zijn daarom belangrijk voor de biodiversiteit in de winter en het vroege voorjaar.

Bronvermelding

<https://powo.science.kew.org/>

<https://www.tuinadvies.nl/plantengids/14787/helleborus-niger/>

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Nieskruid_\(geslacht](https://nl.wikipedia.org/wiki/Nieskruid_(geslacht))

<https://www.florum.nl/planten/Helleborus/>

Samenvatting

Onderwerp	Resultaat
Nomenclatuur/etymologie	<i>Helleboros</i> (schaden/doden en voedsel), verwijst naar giftigheid; Nieskruid/Kerstroos.
Taxonomie	Rijk Plantae, Orde Ranunculales, Familie Ranunculaceae, Geslacht <i>Helleborus</i> .
Synoniemen	Geen voor het geslacht. Soortsynoniemen zoals <i>Helleborus macranthus</i> (voor <i>H. niger</i>).
Variëteiten en cultivars	<i>H. x hybridus</i> (Double Ellen, Picotee), <i>H. niger</i> 'Christmas Carol', <i>H. foetidus</i> 'Wester Flisk'.
Familie	Ranunculaceae (Ranonkelfamilie)
Hoogte	15-90 cm.
Bloemkleur	Wit, groen, roze, paars, geel, bijna zwart, tweekleurig.
Bladkleur	Donkergroen, leerachtig, handvormig gedeeld, groenblijvend.
Bloeiperiode	November- april (winter tot vroeg voorjaar).
Standplaats	Halfschaduw of lichte schaduw, humusrijke, vochtige, goed doorlatende, kalkrijke grond.
Herkomst	Europa en Azië (van Centraal-Europa tot Kaukasus).
Soort gewas	Meerjarige, groenblijvende, kruidachtige vaste plant.
Vermeerderingswijze	Zaad of deling van de pol; cultivars door weefselkweek.
Klimaatzone	Zeer winterhard (tot min 20 graden Celsius).
Insecten	Cruciale vroege voedselbron voor bijen en hommels.